

LANDSKAPSREVISIONEN

Dokumentnamn
Effektivitetsrevision

Datum
22.11.2018

Nr
29/2018

Till Ålands lagting

Granskning av Ålands polismyndighet

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Bakgrund	2
3.	Organisationen	3
4.	Verksamheten	7
4.1.	Alarm- och brottsbekämpningsenheten	9
4.2.	Kriminalenheten	11
4.3.	Tillståndsenheten	12
4.4.	Staben.....	13
4.5.	Alarmcentralen	14

1. Sammanfattning

Syftet med granskningen av Ålands polismyndighet har varit att bedöma om verksamheten fungerar effektivt och i enlighet med uppställda målsättningar. Granskningen har inriktats på myndighetens förvaltning.

De viktigaste slutsatserna och rekommendationerna från granskningen är följande:

- Det behövs fortsättningsvis insatser från polismyndigheten för att trygga den framtida rekryteringen av poliser på Åland.
- Bristande svenskspråkig vidareutbildning medför att den åländska polisen har sämre förutsättningar än kollegorna i riket att upprätthålla sin kompetens och utveckla verksamheten. Inom Ålands polismyndighet får de poliser som behärskar finska en fördel gentemot poliser som inte behärskar finska när det gäller kompetensutvecklingen. Myndigheten behöver i samverkan med landskapsregeringen fortsättningsvis framföra krav på att svenskspråkig fortutbildning för poliser ordnas.
- Behovet av utredare i tjänst på helger och söndagar borde styra schemalaggningsen. I dagsläget arbetar alltför många i inre tjänst alltför många timmar på söndagar. Schemalaggningsen borde reformeras i syfte att det inom utredningen arbetar ett rimligt antal poliser ett rimligt antal timmar på söndagar. Det borde vara möjligt att uppnå en inbesparing årligen om drygt 100.000 EUR.
- Inom staben och tillståndsenheten borde behovet av söndagsarbete vara minimalt. En förändring av schemalaggningsen bör ske i enlighet med behovet.
- I syfte att spara bör polismyndigheten bedöma om fältverksamheten kan fungera tillräckligt väl på söndagar med färre poliser i tjänst.
- I linje med målsättningen att polisen ska finnas nära och vara tillgänglig behöver tillräckligt många poliser arbeta inom fältverksamheten. Det borde vara möjligt att uppnå detta med nuvarande bemanning. Polisstyrkan måste anpassas så att tillräckligt många arbetar inom fältverksamheten och färre inom övriga enheter.
- Arbetet inom utredningen bör kunna effektiviseras om fler utredare är i tjänst på vardagar samtidigt som undersökningsledarna arbetar. Förutom att inbesparingar uppnås om söndagsarbete minskas till förmån för vardagsarbete möjliggörs även effektivare arbetssätt.
- Antalet öppna ärenden inom polismyndigheten borde kunna minskas. Organisationsförändringen som nyligen genomförts är ett led i målsättningen att uppnå detta.
- Alarmcentralen upplevs som malplacerad inom polismyndigheten. En naturligare plats är inom en central räddningsmyndighet för Åland.

2. Bakgrund

Åland har egen lagstiftningsbehörighet inom områden som hör till polismyndighetens ansvarsområde. Till landskapets behörighet hör att lagstifta om allmän ordning och säkerhet med undantag för skjutvapen och skjutförmödenheter,

försvarsväsendet, gränsbevakningen, beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Till rikets behörighet hör också de medborgerliga fri- och rättigheterna, förundersökning samt administrativa ingrepp i den personliga friheten. Lagstiftningen inom trafikområdet är åländsk behörighet.

I polislagen (ÅFS 2013:87) stadgas om polisens uppgifter och verksamhetsområde. Paragraferna i den åländska lagen sammanfaller med paragraferna i rikets polislag. De avvikelser som finns är ganska få. När förändringar gjorts i rikets polislag har landskapsregeringen inte genomfört samma förändringar i den åländska lagen i så god tid som man kan förvänta sig. Lagändringar som i riket införts under 2016 och 2017 har hösten 2018 förts till lagtinget för behandling.

I en överenskommelseförordning, Republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (ÅFS 2010:33), finns bestämmelser om tillsyn och behörighetsfördelningen mellan rikets och landskapets polismyndighet i vissa situationer.

Bestämmelser om Ålands polismyndighets förvaltning och organisation finns i landskapslagen och landskapsförordningen om Ålands polismyndighet (ÅFS 2000:26, 2000:34). Omfattande ändringar i dessa bestämmelser gjordes i samband med att polislagen för Åland antogs 2013.

Granskningen av Ålands polismyndighet har utförts i enlighet med Landskapsrevisionens granskningsplan för år 2018. Syftet har varit att bedöma om verksamheten fungerar effektivt och i enlighet med uppställda målsättningar. Granskningen har inriktats på förvaltningen och den interna styrningen och kontrollen. Polisens operativa arbete har inte berörts.

Slutsats:

- Det förefaller inte ändamålsenligt att ha en fulltextlag där avvikelser gentemot rikets motsvarande lag är så få som i fallet med polislagen. Blankettlag borde vara en förnuftigare lagstiftningsteknik i sådana fall.

3. Organisationen

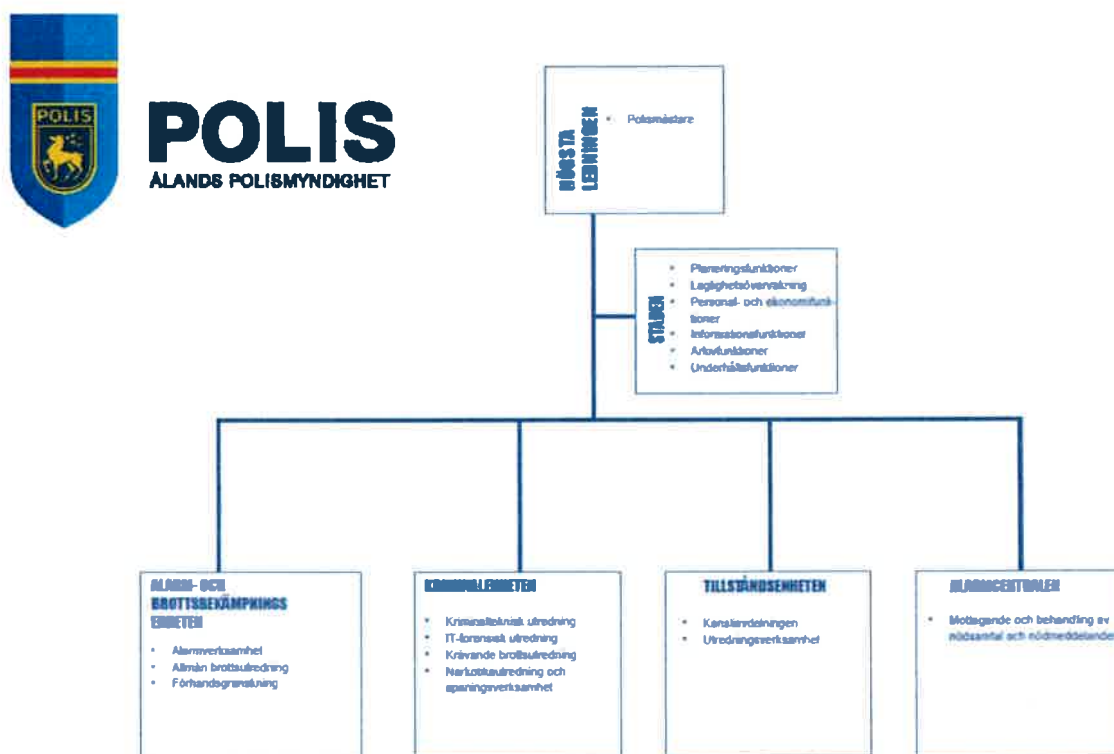
Ålands polismyndighet är underställd landskapsregeringen. Tillsynen av myndigheten ankommer på landskapsregeringen samt på landshövdingen som företrädare rikets polisförvaltning.

Landskapsregeringen tillsätter en styrelse för polismyndigheten för den tid under vilken landskapsregeringens mandatperiod varar. Styrelsen ska bl.a. besluta om och tillställa landskapsregeringen polismyndighetens verksamhetsmål, budgetförslag och verksamhetsberättelse samt se till att alla delar av verksamheten fungerar på svenska. Styrelsen fattar inte beslut i polisoperativa frågor. Antal sammanträden uppgår vanligen till 4 per år. Enligt lagen består styrelsen av sex medlemmar men endast fem personer är nu tillsatta. En personalrepresentant har rätt att närvara och yttra sig.

Polismyndigheten leds av en polismästare. Polismästaren och dennes ställföreträdare, överkommisarien, utnämns av landskapsregeringen efter samtycke av landshövdingen. Polismästaren utnämner tjänstemän till övriga tjänster vid myndigheten samt anställer tillfälliga tjänstemän och personal i privaträttsligt anställningsförhållande.

Styrelsen ska anta ett reglemente för polismyndigheten med närmare bestämmelser om myndighetens organisation, uppgifter och interna beslutsordning. Gällande reglemente trädde i kraft 1.1.2016.

Polismyndigheten är indelad i enheter, vilka består av grupper eller funktioner. Landskapsalarmcentralen utgör en del av polismyndigheten. Som en stödfunktion för polismästaren finns en stab. Enheterna leds av polisbefäl medan Landskapsalarmcentralen leds av en alarmmästare. Organisationen åskådliggörs nedan.

ORGANISATIONSSCHEMA | ÅLANDS POLISMYNDIGHET | ORGANISATIONSSCHEMA | ÅLANDS POLISMYNDIGHET

För alla enheter finns en arbetsordning uppgjord. Arbetsuppgifterna för alla tjänster inom myndigheten är uppräknade i arbetsordningarna. Att befattningsbeskrivningar för enskilda tjänster inte uppgjorts upplevs därför inte som en brist av betydelse.

Arbetsordning finns även uppgjord för ledningsgruppen och lokala samarbetsgruppen inom polismyndigheten. I polisens ledningsgrupp ingår förutom

polismästaren, överkommissarien, kommissarierna, alarmmästaren, stabschefen samt personalrepresentanter med personliga suppleanter. Den lokala samarbetsgruppen består av 1-2 arbetsgivarrepresentanter och 2-4 personalrepresentanter.

Ledningsgruppsmöten hålls i regel 1 gång per månad. Den lokala samarbetsgruppen sammanträder vid behov men minst 4 gånger per år. Ytterligare hålls befälsmöte i regel varje vecka. I befälsmötet deltar polismästaren, överkommissarien, kommissarierna, alarmmästaren, stabschefen samt vid tillfället tjänstgörande fältchef. På befälsmötet behandlas och tas beslut i frågor av operativ karaktär. Resurs- och utvecklingsadministratören inom staben fungerar som sekreterare på alla dessa möten. Det förekommer att kombinerade ledningsgrupps- och befälsmöten hålls. Då tillsättande av ordinarie tjänst diskuteras förekommer det att ledningsgrupps- och samarbetsmöte hålls kombinerat.

Gruppchefsmöte hålls var tredje vecka. Det är fråga om ett operativt möte där arbetsscheman och öppna ärenden diskuteras. Poliserna samlas till morgonmöte varje dag för kort information om läget och bemanningen för dagen. Därtill förekommer informella gruppmöten/vaktmöten för diskussion av aktuella frågor.

Enligt budgeten har antal tjänster inom polismyndigheten varit följande de senaste åren:

Antal tjänster	2014	2015	2016	2017	2018
Polismästare	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Staben	6,2	7,0	7,0	7,0	6,0
Tillståndsenheten	8,5	8,5	8,5	8,5	8,0
Kriminalenheten	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5
Alarm- o brottsbekämpningsenheten	41,0	44,0	44,0	44,0	47,0
Alarmcentralen	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Totalt	84,2	88,0	88,0	88,0	89,5

Omräknat i antal årsverken blir resultatet följande:

Antal årsverken	2014	2015	2016	2017
Polismästare	0,7	1,0	1,0	1,0
Staben	7,5	7,2	6,7	5,9
Tillståndsenheten	9,4	9,4	9,1	8,0
Kriminalenheten	21,6	18,7	17,8	20,4
Alarm- o brottsbekämpningsenheten	44,0	44,3	45,2	44,6
Alarmcentralen	7,6	6,9	6,1	6,0
Totalt	90,8	87,5	85,9	85,9

2 ordinarie tjänster som äldre konstapel tillkom i budgeten för 2017 och 3 i budgeten för 2018. 2012 och 2013 drogs motsvarande tjänster in. Totalt finns 69 polistjänster inom myndigheten. Antalet poliser per 1000 invånare utgör ungefär 2,3 på Åland. I

riket var 2017 motsvarande siffra 1,3. Vid jämförelse bör tas i beaktande att Ålands polismyndighet är en egen myndighet som ska klara allt själv. Den delade lagstiftningsbehörigheten förorsakar en del merarbete främst på befälsnivå. Myndigheten får ingen förstärkning under sommaren t.ex. som på Gotland. Därtill inverkar färjetrafiken mellan Finland och Sverige på antalet ärenden som polismyndigheten på Åland har att hantera.

Personaltrivselundersökningar sköts med en s.k. personalbarometer vilken används i samverkan med polisen i riket. 2010, 2012, 2015 och 2018 har undersökningar genomförts. Medarbetarsamtal hålls men inte helt som planerat. Ambitionen är att medarbetarsamtal ska hållas en gång per år.

Sjukfrånvaron följs upp. Då fler än 5 korta sjukfrånvarotillfällen per år noteras för en medarbetare håller enhetschefen samtal med medarbetaren. Årlig statistik över antal sjukdagar per anställd inom myndigheten tas inte fram.

Det finns en del utmaningar med att uppgöra arbetsscheman inom fältverksamheten, särskilt i semestertider. För att klara tillräcklig bemanning är man inom polisen tvungen att tillämpa en regel om att högst 4 semesterveckor kan tas ut på sommaren. Det finns inga polismän i reserv utanför myndigheten att vända sig till när det uppstår luckor i arbetsschemat på grund av frånvaro. En utmaning i framtiden är också att ett flertal pensionsavgångar är på kommande de närmaste åren samtidigt som 3 personer från Åland studerar till polis för tillfället.

Polisyreshögskolan i Tammerfors ansvarar för polisutbildningen i landet. Intagning till grundutbildningen (3 år) sker efter lämplighetsbedömning och urvalsprov. Den svenskspråkiga utbildningen börjar med ett och ett halvt års mellanrum. Efter grundexamen är det möjligt att välja specialiseringsstudier (knappt 1 år) för polisunderbefäl vilket ger behörighet till underbefälstjänster som t.ex. överkonstapel.

Utbildningen till polisbefäl är en högre yrkeshögskoleexamen (2 år). Intagning sker efter lämplighetsbedömning och urvalsprov. Antagna som saknar yrkeshögskoleexamen eller annan lämplig högskoleexamen genomgår först en examensinriktad utbildning (knappt 1 år). Under utbildningen erhålls lön. I praktiken har ansökning till svenskspråkig befälsutbildning anordnats ungefär vart tionde år. För närvarande studerar 3 personer från Ålands polismyndighet till befäl.

Fortbildningskurser ordnas av polisyreshögskolan, dock inte på svenska. Polismyndigheten löser delvis problemet genom att bjuda in föreläsare. Dessutom har man ett bra samarbete med polishögskolan i Sverige.

Inom polisens ledning har en kommissarie pensionerats och ytterligare en pensionering är nära förestående. Därtill slutade projektledaren för narkotikabekämpningen nyligen sin anställning. En organisationsförändring har ägt rum i samband med avgångarna. En tillförordnad kommissarie inom kriminalenheten har utsetts hösten 2018.

Slutsatser och rekommendationer:

- Alltför många personer deltar på ledningsgrupps- och befälsmöten. Polismästaren har meddelat att en ändring av ledningsgruppens sammansättning är aktuell med sikte på att göra gruppen mindre och mera flexibel.
- Den lokala samarbetsgruppen finns för att främja samarbetet mellan arbetsgivaren och personalen. Personalens deltagande i beslutsfattandet borde vara tillgodosett i och med att denna grupp finns. Av denna orsak är det inte ändamålsenligt att personalrepresentanter deltar på ledningsgrupps- och styrelsemöten.
- Årlig statistik över antal sjukdagar per anställd inom polismyndigheten bör tas fram för jämförelse av utvecklingen.
- Det behövs fortsättningsvis insatser från polismyndigheten för att trygga den framtida rekryteringen av poliser på Åland.
- Bristande svenskspråkig vidareutbildning medför att den åländska polisen har sämre förutsättningar än kollegorna i riket att upprätthålla sin kompetens och utveckla verksamheten. Inom Ålands polismyndighet får de poliser som behärskar finska en fördel gentemot poliser som inte behärskar finska när det gäller kompetensutvecklingen. Myndigheten behöver i samverkan med landskapsregeringen fortsättningsvis framföra krav på att svenskspråkig fortutbildning för poliser ordnas.

4. Verksamheten

Ålands polismyndighet ansvarar för att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga, utreda och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Myndigheten ansvarar även för att som allmän säkerhetsmyndighet inom sitt uppgiftsområde ge hjälp till allmänheten.

Polismyndighetens inriktningsmål för år 2018 är de samma som 2017:

- Polisens närhet och tillgänglighet för ökad trygghet i samhället
- Arbetet mot våld i nära relationer
- Narkotikabekämpningen har hög prioritet

Polismyndigheten har haft behov av större och ändamålsenligare utrymmen i flera år. Inom myndigheten har man förordat en helt ny byggnad på en ny tomt. Utrymmen utanför polishuset hyrs nu upp. En renovering av polishuset samt ny byggnad intill är under planering. Planerna innebär att verksamheten i polishuset måste flytta till tillfälliga utrymmen under byggtiden. Projektet medför och kommer att medföra en hel del extra arbete för myndigheten.

I och med införandet av systemet med internhyra har den budgeterade kostnadsramen ökat från 2015 framåt. En ny byggnad kommer att innebära att internhyran höjs avsevärt. Den första indikationen på årskostnaden har konstaterats vara för låg. Säkerhetskrav och specialutrymmen enligt polishuskonceptet samt krav enligt passivhusstandarden har visat sig vara betydligt mer kostsamma än vad som tidigare beräknats. Preliminärt uppskattas den nya internhyran till ca 750 000

euro per år. En mer korrekt uppfattning kan man få när anbuden för byggprojektet inkommit.

Under de senaste åren har budget och utfall för polismyndigheten utvecklats enligt följande:

ÅLANDS POLISMYNDIGHET	2014		2015		2016		2017		2018
	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget
Inkomster	427 000	449 259	410 000	536 700	410 000	511 995	430 000	460 530	430 000
Verksamhetsutgifter	-6 174 005	-6 174 356	-6 162 000	-6 152 714	-6 266 000	-6 154 749	-6 123 000	-6 148 903	-6 266 478
Internhyra			-430 000	-435 250	-430 000	-430 000	-387 000	-387 000	-389 522
	-5 747 005	-5 725 097	-6 182 000	-6 051 264	-6 286 000	-6 072 754	-6 080 000	-6 075 373	-6 226 000

Personalkostnaderna utgör i budget 2019 ca 88 % av de totala kostnaderna (exklusive internhyran). Arbetsvärderingen som landskapsregeringen genomfört resulterade i en uppvärdering av polisycket och höjning av lönerna. Lönen för en konstapel ligger i och med detta på en betydligt högre nivå än i riket. Myndighetens årliga budgetanslag kommer att behöva höjas med över 700.000 EUR.

Poliser i s.k. inre tjänst, dvs inom utredningen, staben och tillståndsenheten, arbetar på söndagar. Även lördagar och övriga helgdagar schemaläggs arbetstid. 10-11 timmar schemaläggs vanligen en söndag per 3 veckors period. Före söndagsarbete förekommer relativt ofta arbete föregående lördag kväll efter kl. 18 vilket även berättigar till söndagstillägg. Anmärkningsvärt är också att man i regel arbetar fler timmar på söndagar än på vanliga vardagar.

I yttre tjänst, dvs fältverksamheten där bemanning 24/7 krävs, arbetar man följaktligen på helgdagar och söndagar. Grundlönen är den samma för alla poliser. För poliser inom utredningen har ett uppgiftstillägg tillkommit och även höjts genom åren med motivering att det varit svårt att rekrytera till utredningen. Systemet med att poliser i inre tjänst arbetar så mycket som man gör på söndagar har tillämpats under lång tid.

Övertidsarbetet ökade från 2016 till 2017. Kostnaden uppgick då till drygt 70.000 euro. Övertid förekommer främst inom fältverksamheten. Övertidsersättning betalas i regel ut. Maximalt 48 timmar kan sparas som kompensationsledighet.

Befälet har beredskap som s.k. allmän ledare veckovis. Polismästaren och överkommisarien är också med i beredskapen för att man ska vara tillräckligt många som delar på arbetsbördan. Under en beredskapsvecka förekommer så gott som alltid telefonkontakter med allmänna ledaren utanför den ordinarie arbetstiden. Beredskapstillägget inom polisen utgör 30 % av enkel timlön. En höjning från 20 % skedde 2014 med motivering att beredskapsperioderna infaller relativt ofta och att belastningen under beredskapen är relativt hög. Beredskapen kostar ca 70.000 euro på årsbasis.

För att sköta sina uppgifter har polismyndigheten tillgång till polisens riksomfattande IT-system. Det är fråga om ganska många system och alla är inte till fullo översatta till svenska.

Arbetet med lagstiftning samt tillämpningsanvisningar och föreskrifter kräver en del resurser inom polismyndigheten. Den delade lagstiftningsbehörigheten medför utmaningar. Åland har egen lagstiftning inom allmän ordning och säkerhet samt inom trafikområdet (t.ex. körkortslagen). När rikets lagstiftning gällande föreläggande av böter och ordningsbot ändrades uppstod problem eftersom den åländska trafiklagstiftningen är annorlunda uppbyggd. I polisens IT-system implementerades rikets lagstiftning. Eftersom polismyndigheten blev tvungen att utarbeta en åländsk böteshandbok som kunde läggas in i systemet dröjde det innan IT-systemet kunde tas i användning som planerat.

Polismyndigheten erhåller inga egna anvisningar och föreskrifter från landskapsregeringen. Polisstyrelsen i riket utfärdar anvisningar och föreskrifter. Översättningen till svenska fungerar bra. Polismyndigheten går igenom anvisningarna/föreskrifterna och bedömer vilka som kan tillämpas, vilka som delvis kan tillämpas samt vilka som kräver att en egen anvisning/föreskrift tas fram.

För behandling av frågor som gäller tillämpningen av överenskommelseförordningen och den delade behörigheten mellan riket och Åland finns en samrådsdelegation. Delegationen möts i regel en gång per år. Det skulle behövas besked från inrikesministeriet om vilken myndighet som ansvarar för laglighetsövervakningen av polismyndigheten på Åland. En överenskommelse har ännu inte nåtts i frågan.

Slutsatser och rekommendationer:

- Behovet av utredare i tjänst på helger och söndagar borde styra schemaläggningen. I dagsläget arbetar alltför många i inre tjänst alltför många timmar på söndagar. Schemaläggningen borde reformeras i syfte att det inom utredningen arbetar ett rimligt antal poliser ett rimligt antal timmar på söndagar. Det borde vara möjligt att uppnå en inbesparing årligen om drygt 100.000 EUR.
- Inom staben och tillståndsenheten borde behovet av söndagsarbete vara minimalt. En förändring av schemaläggningen bör ske i enlighet med behovet.
- Det finns skäl att bevaka utvecklingen gällande overtidsarbete. Behovet av overtidsarbete borde minska i och med att 5 polistjänster tillkom 2018.
- Landskapsregeringen ansvarar inom självstyrelsens behörighetsområde för lagstiftningen samt att tillämpningsanvisningar och föreskrifter vid behov uppgörs för polismyndigheten. Förvaltningens litenhet medför att det är svårt att leva upp till alla krav. I dagsläget finns utrymme för förbättringar när det gäller landskapsregeringens stöd till polismyndigheten.

4.1. Alarm- och brottsbekämpningsenheten

Alarm- och brottsbekämpningsenhetens uppgift är att förebygga brott, upprätthålla allmän ordning och säkerhet, utreda brott samt övervaka frihetsberövade. Till enheten hör fältverksamheten samt förhandsgranskning och allmän brottsutredning. Större delen av polisstyrkan hör till denna enhet. Enheten leds av ett befäl som polismästaren utsett till enhetschef.

För polisens dagliga operativa fältverksamhet ansvarar en separat utsedd allmän ledare vilken är en polisman i befälsställning. Allmänna ledaren är utanför tjänstetid i beredskap. Fältverksamheten leds av en separat utsedd fältchef som är underställd den allmänna ledaren. Fältchefen är i regel en polisman som tillhör underbefälet.

Polisens tillgänglighet 24/7 upprätthålls av fyra fältgrupper vilka arbetar i fyra vakter. Fältgrupperna leds av en gruppchef/fältchef med utsedd vice gruppchef/vice fältchef som ställföreträdare. Om båda är frånvarande fungerar polisman med flest tjänsteår som gruppchef/fältchef.

På grund av semestrar, sjukdom och annan frånvaro uppstår tidvis problem med att uppnå ett tillräckligt antal polismän per vakt i arbetsschemat. Det förekommer dagar då det uppstår svårigheter att uppnå minimibemanning i schemalagningen. För att undvika detta borde det finnas några polismän ytterligare som tjänstgör inom fältverksamheten.

En polisman inom fältverksamheten arbetar 12 timmars pass 2 dagar dagtid, 2 dagar natt samt 3 lediga dagar i ett 3 veckors arbetsschema. Nattarbete är tungt och oftast det som avgör en polismans förutsättningar att fortsätta med fältarbetet. I regel flyttar polismän från yttre tjänst till inre tjänst. Motsatt riktning är ytterst sällan förekommande.

Inom fältverksamheten finns funktioner som sköts av poliser med specialutbildning såsom polishundförare, OPSI-grupp (hantering av mer krävande insatser), TEPO-verksamhet (hantering av explosiva föremål), maktmedelsutbildare och ungdomspolis.

Polisens närhet och tillgänglighet i den åländska skärgården är en utmaning. I planeringen ingår närvaro i skärgården. Samarbetet med sjöbevakningen fungerar mycket bra då handräckning behövs.

Utredningsverksamheten (det s.k. filtret) förhandsgranskar inkomna anmälningar. Ärenden fördelas vidare inom den egna enheten, till kriminalenheten eller tillståndsenheten. Anmälningsmottagningen är en del av utredningsverksamheten. Väktarna är underställda utredningsverksamheten.

Det finns två utredningsgrupper som leds av gruppchefer med utsedda vicegruppchefer som ställföreträdare. Gruppcheferna är överkonstaplar vilka enligt lagstiftningen kan verka som undersökningsledare i ärenden av mindre omfattning.

Slutsatser och rekommendationer:

- I syfte att spara bör polismyndigheten bedöma om fältverksamheten kan fungera tillräckligt väl på söndagar med färre poliser i tjänst.
- I linje med målsättningen att polisen ska finnas nära och vara tillgänglig behöver tillräckligt många poliser arbeta inom fältverksamheten. Det borde vara möjligt att uppnå detta med nuvarande bemanning. Polisstyrkan måste anpassas så att tillräckligt många arbetar inom fältverksamheten och färre inom övriga enheter.

4.2. Kriminalenheten

Kriminalenhetens uppgift är att ansvara för förundersökningen och polisundersökningen samt förebyggande av brott som på grund av sin karaktär tilldelas enheten. Enheten leds av ett befäl som polismästaren utsett till enhetschef.

Narkotika- och spaningsgruppen ingår från att ha varit en egen enhet numera i kriminalenheten. En tillförordnad kommissarie fungerar som undersökningsledare i narkotikarelaterade utredningar men även i andra brottsutredningar. Undersökningsledaren vid mer omfattande utredningar måste vara ett befäl enligt lagstiftningen (förundersökningslagen FFS 805/2011). Befäl har befogenheter vilka underbefäl saknar, t.ex. beslut om anhållande (tvångsmedelslagen FFS 806/2011). Vid enheten finns två befäl för att man ska klara av arbetsbördan.

Vid kriminalenheten finns tre gruppchefer vilka leder taktiska utredningen, kriminaltekniska utredningen respektive narkotika- och spaningsgruppen.

Ett underbefäl med specialutbildning tjänstgör som IT-forensiker. IT-tjänster köps också in och vid behov fås assistans av Centralkriminalpolisen. På grund av nära förestående pensionsavgång behöver polismyndigheten hitta en ersättare. Det är möjligt att köpa den vidareutbildning inom IT som behövs från Sverige.

Utredning av ekonomiska brott är en utmaning för polismyndigheten. Hjälp kan fås från Centralkriminalpolisen men det har på senare tid blivit svårare på grund av att Centralkriminalpolisen genomfört omorganiseringar och ändrat sina strategiska tyngdpunkter. För tillfället genomgår två polismän vidareutbildning i utredning av ekonomiska brott vilket innebär att myndigheten står bättre rustad vid dylika brottsutredningar.

Uppföljning av öppna ärenden inom polismyndigheten sker med 3 veckors mellanrum. Efter sommaren ökar vanligen antalet öppna ärenden. Under hösten har antalet pendlat mellan 600 och 700. Av dessa utgör mellan 500 och 550 anmälda brott. Resten utgör s.k. s-anmälningar, vilket betyder anmälningar som inte klassas som brott eller där det inte är klarlagt att det rör sig om brott. Ca 100 av ärendena är i vänteläge, t.ex. då polisen väntar på något utlåtande eller att man inte får kontakt med någon person som befinner sig utomlands.

Av de öppna ärendena hör knappt hälften till kriminalenheten, knappt hälften till "filtret" och resten till fält och tillståndsenheten. Ärenden med lång utredningstid hör i regel till kriminalenheten. En handfull ärenden är 3 år gamla. Polismyndigheten prioriterar att utredningarna blir klara innan preskriptionsdatum infaller. Myndighetens uppfattning är att antalet öppna ärenden i nuläget inte är en alarmerande mängd. Antalet ärenden per utredare är inte många i jämförelse med hur situationen ser ut på många håll i riket.

Enligt samma trend som på fastlandet sjönk antalet anmälda brott 2017 jämfört med året före. Till myndigheten anmäldes 2255 misstänkta brott (3222 st. år 2016). Av dessa var 1444 brott mot strafflagen (exkl. trafikbrotten). En orsak till den markanta minskningen har varit problemen med den nya böteslagstiftningen vilket inneburit att man inte optimalt kunnat använda de verktyg som skapats för polisen.

Uppklaringsprocenten för alla anmälda brott förbättrades från 64 % 2016 till 66,5 % 2017. Uppklaringsprocenten för brott mot strafflagen (exkl. trafikbrotten) förbättrades betydligt mer från 40,5 % till 56 %.

Slutsatser och rekommendationer:

- Arbetet inom utredningen bör kunna effektiveras om fler utredare är i tjänst på vardagar samtidigt som undersökningsledarna arbetar. Förutom att inbesparingar uppnås om söndagsarbete minskas till förmån för vardagsarbete möjliggörs även effektivare arbetsätt.
- Antalet öppna ärenden inom polismyndigheten borde kunna minskas. Organisationsförändringen som nyligen genomförts är ett led i målsättningen att uppnå detta.
- Polismyndigheten behöver fortsättningsvis arbeta aktivt för att säkerställa att tillräckligt kunnande finns för utredning av ekonomiska brott samt brott där speciell IT-kunskap krävs.

4.3. Tillståndsenheten

Tillståndsenhetens uppgift är att producera de tillståndstjänster som åligger polisen samt utföra tillståndsovervakning. Enheten fattar beslut i de tillståndsärenden som lämnas in till polismyndigheten och avger utlåtanden inom sitt förvaltningsområde. Tillståndsenheten ansvarar även för tillsynen över vapennäringsidkare på Åland. Enheten leds av ett befäl som utsetts av polismästaren till enhetschef.

Årligen handläggs ca 10.000 ärenden vid tillståndsenheten. Över 80 % av ärendena berör utfärdande av körkort, pass och identitetskort. Ett delegeringsbeslut berättigar kanslissekreterarna vid enheten att handlägga dessa och andra rutinmässiga ärenden.

Ärenden som gäller skjutvapenlagen (ca 800 st. år 2016) samt mer omfattande ärenden som t.ex. beslut om körförbudstider, anmälan om sprängningsarbete och utfärdande av särskilda föreskrifter för offentliga tillställningar handhas av befäl eller underbefäl vid enheten.

Vid enheten pågår registrering av skjutvapentillstånd från gamla skjutvapenböcker och kortregister till det nationella skjutvapenregistret. Även registrering av skjutvapen i dödsbon där innehavartillstånden upphört att gälla är ett pågående projekt.

Vid tillståndsenheten fattas beslut om körförbudstid vilket enligt körkortslagen för Åland ankommer på polismyndigheten. På Åland ansvarar fordonsmyndigheten för körkortsregistret. I riket sköts körkortsärenden av trafiksäkerhetsverket och i Sverige av transportstyrelsen.

Tillståndsenhetens verksamhet genererar årligen omkring 450.000 euro i intäkter. Intäkterna är baserade på avgifter varom stadgas i landskapsregeringens beslut om polisens avgiftsbelagda prestationer. Enhetens kassasystem är gammalt och ett nytt, pålitligare system skulle behövas.

Slutsatser och rekommendationer:

- Körkortshanteringen borde överföras till fordonsmyndigheten även om polisen fortsättningsvis fattar beslut om körförbudstid.
- Myndigheten bör i samband med naturlig avgång se över behovet av polistjänster inom tillståndsenheten. Delegering av arbetsuppgifter till kanslipersonal har genomförts.

4.4. Staben

Staben sköter uppgifter som gäller polismyndighetens ekonomi-, personal-, material- samt övriga allmänna förvaltning.

Staben leds av en stabschef, vilken under en tid varit en till underbefälet hörande polisman. För tillfället är positionen vakant. Det finns ett behov av att förstärka den administrativa kapaciteten för att avlasta polismästaren. I nuläget finns ingen kommissarie inom staben eftersom de tre befintliga kommissarietjänsterna är placerade på andra enheter. Det finns ett önskemål om att utöver överkommissarietjänsten borde antalet kommissarietjänster utökas till fyra inom myndigheten.

Staben koordinerar och följer upp polismyndighetens verksamhet samt användningen av personal och budgeterade medel så att resurserna inriktas på att upprätthålla och utveckla verksamheten på ett ändamålsenligt sätt. I staben finns funktioner för arbetstidsplanering, ekonomi och löneräkning, personaladministration, resursplanering och utveckling, underhåll och lokalvård, laglighetsövervakning, information, arkiv, avtalskontroll och teknisk planering.

Staben har en viktig funktion i planeringen av arbetsscheman för poliserna. Underbefälet som handhar dessa uppgifter kallas väbel (vedertagen titel på tjänst inom polisen). Väbeln har även andra arbetsuppgifter kopplade till fordon, verksamhetsutrymmen och teknisk utrustning.

Det finns ingen vikarie för väbeln. Resurs- och utvecklingsadministratören samt ekonomi- och löneadministratören är ställföreträdare för varandra. Det har i praktiken visat sig vara svårt att kunna vikariera varandra i tillräcklig omfattning. Till exempel processerna för uppgörande och registrering av arbetsscheman samt löneberäkning är sårbara.

Administrationen inom polismyndigheten fungerar väl. Till exempel finns en intranätlösning för hantering av polisernas arbetstid, övertidsarbete och frånvaro, vilken gör att löneberäkningsprocessen löper smidigt.

Slutsatser och rekommendationer:

- Det finns ett personberoende inom vissa funktioner inom staben. Polismyndigheten är medveten om situationen och behöver fortsättningsvis arbeta med att lindra riskerna för störningar i de viktigaste processerna om ordinarie ansvarsperson är frånvarande.

- I samband med naturlig avgång bör behovet av alla sekreterartjänster inom polismyndigheten ses över. Digitaliseringen har medfört att arbetsuppgifterna minskat.
- Antalet poliser som arbetar med administration borde inte få öka inom myndigheten. Inrättas en kommissarietjänst ytterligare bör detta kompenseras med indragning av annan administrativ polistjänst.

4.5. Alarmcentralen

Ålands polismyndighet sköter mottagande av nödmeddelanden och alarmering av räddningsenheter enligt räddningslagen (2006:106) för landskapet Åland. För skötseln av dessa uppgifter finns en alarmcentral vid polismyndigheten.

Alarmcentralen leds av en alarmmästare. Polismyndigheten köper ledningstjänsten som alarmmästare av Mariehamns Stads räddningsverk. Räddningsverket ansvarar för att ett brandbefäl utsetts till alarmmästare samt att ersättare vid sjukdom och semester finns. Alarmoperatörerna är anställda av polismyndigheten. Alarmcentralen är placerad i räddningsverkets lokaler.

De flesta uppdrag som alarmcentralen alarmerar ut gäller ambulans (år 2017: 2726 st.). Övriga gäller brand och räddning (år 2017: 595 st.). Polisen alarmeras rutinmässigt på alla brand- och räddningsuppdrag samt uppskattningsvis 300 st. av ambulansuppdragen.

Ett nytt in- och utalarmeringssystem har upphandlats av Åda Ab. I jämförelse med andra system som behövs i landskapets verksamhet är det fråga om ett mycket dyrt system. Ursprunglig investering beräknades till 2,6 MEUR. Efter att upphandlingen genomförts och tekniska krav blivit klarlagda har prislappen stigit till ca 3,4 MEUR.

Slutsatser:

- Alarmcentralen upplevs som malplacerad inom polismyndigheten. En naturligare plats är inom en central räddningsmyndighet för Åland.
- Kostnadsökningen för alarmcentralens nya system är relativt stor. Eftersom stor osäkerhet rådde då investeringsbeslutet togs och beloppet anslogs i budgeten borde risken för betydande kostnadsökningar kommunicerats tydligare för beslutsfattarna.

Mariehamn, den 22 november 2018

Dan Bergman
Landskapsrevisor